

Kairó bíbor rózsája stb...

Filmválaszték

Kalandok a Vadnyugattól a Nilus vidékéig, társadalmi drámák, valamint látványos rajzfilmek kerülnek a mozinézők elé az első negyedév végéig.

Februárban Michael Caine és Cathy Tyson látható egy angol krimiben, amelynek címe: Mona Lisa. Ekkor vetítik a mozik A smaragd románca második részét: a főszereplőkettől, Jack és Joan — Michael Douglas és Kathleen Turner — újabb, ezúttal Afrikában játszódó kalandjairól szól A Nilus gyöngye. Michael Crichton filmjében — címe szerint — Feltámad a Vadnyugat. Márciusban mutatják be az izgalmakban bővelkedő, fordulatos, hongkongi Rendőrtörténetet, amelynek rendezője, s egyben főhőse Jackie Chan.

Kairó bíbor rózsája a címe Woody Allen vígjátékának. Ebben is Mia Farrow a főszereplő, a sztori pedig a filmvászon nagy férfisztárja és egy kis elbocsátott pincérnő körül forog. A Házibuliból megismert fiatal francia színésznő, Sophie Marceau ezúttal Jean-Paul Belmondo oldalán tűnik fel a Kellemes húsvéti ünnepek című vígjátékban. A Reméljük, lány lesz! olasz komédiában Liv Ullmann, Philippe Noiret, Bernard Blier, Catherine Deneuve és Giulia

no Gemma játssza a főszerepeket.

Februárban több társadalmi dráma is a mozikba kerül. A betörő című szovjet film egy nehézfiúról szól, a Betty Blue című francia alkotás pedig egy tragikumra torkolló szerelemről. Egy politikai fogolyként őrzött brazil tannárnak és írónak a bezártság, az elfeledés ellen, a szellemi-emberi szabadsággért vívott küzdelmét érzékelteti a Börtönemlékek. Ugyancsak februárban játsszák A vér mindig forró című kínai filmet, amely egy selyemnyomó üzemből játszódik.

A tudományos-fantasztikus alkotások kedvelői márciusban találkozhatnak a főutolsó csillagharcos"-sal egy amerikai filmben. A világautó a környezetre ártalmatlan energiával működő találmány lenne, s éppen ezért dűl körülötte látványosan a küzdelem, az áprilisban mozikba kerülő NSZK-filmben. Egy francia sci-fi alkotás, az Élethalálharc arra a veszélyre figyelmeztet, amely egy újabb háború esetén ösemberi szintre vetné vissza az emberiséget. Néhány éve ve-

titették hazánkban A nyolcadik utas a halál című filmet, amelynek szörnyetege a film folytatásában — A bolygó neve: halál — most meg többszöröződve várja a főhősöket.

A gyerekek kedvencei, a vidám rajzfilmek sorában az első bemutató még januárban a Bolka és Lolka meséi című nagyjátékfilm lesz. Márciusban Asterix és Obelix, a két jó kedélyű gall harcos a hatalomtól és a közélettől is visszavonulásra kényszeríti a megszegy-nített Julius Caesart — legalábbis az Asterix tizenkét próbája című film szerint. A televízió is vetíteni kezdi tavasszal a Hupikék törpikék sorozat epizódjait, ám a törpök kalandjait egy újabb egész estés filmben is láthatják a gyerekek a mozikban.

A fantasztikus filmjeivel a hollywoodi filmgyártást megújító Steven Spielberg drámai alkotást is rendezett: a Biborszín egy fekete család negyven évét fogja át. Lazar Karelín hazánkban is hamar népszerűvé vált kisregényéből. A Kígyóvadászból Vagyim Gerbenyev rendezett filmet. Onimasza a címe a japán Gosa Hideo kétrészes filmjének, amelyben egy szegény, sokgyermekes családból származó nő életét meséli el. (MTI)

Kiállítási napló

Chagall? — Kafka? — Cseri László!

Keményen az ő képi világából indultam ki, amikor feltettem a szónoki kérdést: mit szólna mindehhez Chagall? Művészettörténész barátom minderre azzal replikázott: káfkai úgy ez, a javából! Pedig hát a szerző sem festő, se nem író, hanem fotós, és Cseri László-nak hívják. Kiállítása pedig a múlt péntektől tekinthető meg a Móra Ferenc Múzeum Képtárában, Szegeden. S ami még szervesen az ügy lényegéhez tartozik: mind a chagalli, mind a káfkai hasonlat legföljebb a képi világ atmoszférájára, s bizonyos meghatározó attitűdre vonatkoztatható, de semmiképpen sem a fotográfusi fél-ouvre aktuális megjelenésének valódi komplexitására. Mert hisz — amennyiben eltekintünk az oly szükséges tánciskolai kályhakeresés igényétől — egy valóban sajátos, Cseri László-féle életmű egy darabja, ami a szegedi képtárban látható.

Nos, a hasonlatok, támpontok ebben az esetben alighanem arra legalább jók, hogy fölkeltsék az érdeklődést a fotós és kiállítása

iránt. Mégis, róla praktikus írni, nemcsak a teljesítmény okán, hanem mert a szegedi közönség ismerheti őt, hisz itt volt őt esztendeje első, önálló kiállítása, amikor az akkor még élő Szegedi Fotószalon egyéni nagydíját elnyerve, lehetőséget kapott önálló bemutatkozásra a Bartók Béla Művelődési Központ B galériájában. Méghozzá Gyűrődések című sorozatával.

Lehet, hogy ez még mindig kevés, s méginkább vissza kell mennünk az időben. Például odáig, hogy tíz éve Pécsen — többek között Cseri László részvételével — megalakították az ottani fotóklub Focus nevére hallgató csoportját, amely híres lett szociográfiai érdeklődéséről, s egyúttal a fotográfiai formanyelv nagyon is autonóm és virtuóz kezeléséről. S e csoporton belül következett be a Cseri-féle áttörés, 1981—82-ben, a Gyűrődések sorozattal (amiből itt is látható némi ízelítő), amelyet sokan akkor is fotográfiai csúcsteljesítményként jegyeztünk, legföljebb azzal a megjegyzés-

sel, hogy az általa kialakított eszköztár szinte már-már túlságosan is meggyőző a szem számára. Már-már túltúl is eladja magát... És akkor szinte mindenki-ben felmerült a kérdés: innen, vajh, hogyan lép tovább Cseri László? Egyáltalán: képes lesz-e továbblépni?

A válasz ötesztendej hallgatás volt, s ez a kiállítás, amit a Családi album I—XXX. sorozata jellemez. Pszeudomitológia? Lehet. De mindenképpen fotográfiai csúcsteljesítmény, ami egy végtelenségig redukált formanyelvű képi világban nyilatkozik meg, amelyben az ezt előállító eljárások hihetetlenül finom és szerves szövetté állnak össze. Egy Cseri László által hitelesített világban, amely mindenképpen példa lehet minden képi művészet számára arra, hogyan lehet a lehetséges eszközök legviszafogottabb felhasználásával, ám kiméletlen szellemi hinterlanddal csodálatosan koherens világot, atmoszférát teremteni.

Szávay István

Parasztpanteon fotográfiákon

Múlt századi vándorfotográfusok mai utóda Stekovics János, az MTI fotósa. Amikor három évvel ezelőtt állt meg az Alföld közepén, csodálkozásait hamarosan tettek követték. Meg akarta ismerni ezt a tájat, a táj jellegzetességeit, s tudatos kutató- és felfedezőmunkája során eljutott e táj embereiig. A magyar paraszt-ság, a klasszikus értelemben vett alföldi tanyás földművelők tipikus képviselői-ig. Székkutas és Mártély, a szegedi határ és Üllés földdel eljegyzett embereiig.

Nem tudom, ismeri-e Stekovics a századforduló kritikusanak, Tóth Bélának intelmeit, miszerint: „1. Dinamitát kell felrobbantani a hivatalos fényképészek ősi műteremberendezéseit: ama bizonyos svájci ház-, meg pálmaligethatereket, a görög oszlopokat, az urnába omló függönyöket, az esztétizáló korlátokat, a trónusokat és a tirolai hidacsákat, mert ez a milió hazug... 2. Nem szabad felebarátunkat az objektív előtt ama hagyományos festői és merev állásokba kényszeríteni... 3.

Pusztuljon az embergyilkos retouche. Embergylkos azért, mert a képből kiöli a legfőbbet: az embert, s ami megmaradt, az csak lármakészítés..."

Lehet, hogy nem ismeri a fotós ezeket a követelményeket, de érzi, s valami sajátos ösztönrel és fölvállalt tudatossággal ötvözi a mai igényekkel. Jól tette, hogy Szent Tibortól kért segítséget, ajánlólistáján a vásárhelyi tanyavilág legértékesebb és legértékesebb parasztembereinek neve található. Olyan — jórészt idős — parasztemberek, akik évtizedek óta eredményes és példamutató csatát vívnak a földdel, a természettel, de ugyanakkor gondolkodó emberfők, tartásuk, munkája és családi erkölcsük, hazájukhoz való természetes kötődésük, őrzött életformájuk, összetartozás-élményük és öntudatuk, testi és erkölcsi erejük példaadó, s a fotók a felszín alatti értékeket is megsejtik. A nép képviselői ők, akik nemzedékről nemzedékre hagyományozták tudásukat, föld- és hazaszeretetüket.

Ahogy a vásárhelyi fotográfus, Plohn József megöröklötte arcképcsarnokában a századforduló tájéka a 48-as honvédek, úgy állít emlékművet Stekovics egy múltba forduló paraszti típusnak és életformának. Szécsényi András csanyteleki gulyás pitykés mellénye, fokosa, kalapja nem kuriozitás. Mint ahogy nem azok a székkutasi Lukács-fivérek korcs pulijaikkal és elmaradhatatlan biciklijükkel, és a terebélyes Molnár család, a káposztáira büszke üllési Goda Imre, a kazal előtt lencevégre kapott mártélyi Pataki József, a regényes Baranyi, Vásárhely történetének vaskos kötetével, Pusztai Sándor és felesége és a Mészáros testvérek, József és János, a tiszai vizek halásza — tűnő arcok, ködbe vésző tanyák, múltba forduló jelen.

Stekovics szerencsésen ötvözi a hagyományos, az öröklött fotográfushagyományt a korszerű eljárásokkal és igényekkel. Modelljeit nagyon jól ismeri, „igazi” fényképet készít róluk, de nem a műtermek illúziókat sejtető kulisszái között, hanem saját közegükben: tanyák udvarán, hajlékok mál-ladozó falánál, virágos réteken és rendbe rakott kazlak mellett, kezűkhöz idomított szerszámaikkal. De nem riportképet, újságfotót, az elkapott pillanat esetlegességével, a motoros fotómásinak nagy számok törvényét kihasználva. Képei precíz komponáltak, igényesen világítottak, nem engedélyeznek semmi esetlegességet. Barnított, historizáló hatású képeit 13×18-as negatívokra készíti, innen finom tónusai, szemcemenessége, kikezdhetetlen minősége. Nem szociofotók ezek, bár a fel-szín szemlélő könnyen annak vélheti. Hiteles dokumentációkkal és emelkedett művészi alkotásokkal van dolgunk. Tanúi és szurkolói lehetünk a vásárhelyi Toronyai múzeumban egy tehetséges fotós tudatosan vállalt meg- és átörökítő munkájának, egy olyan nemes vállalkozásnak, melynek eredménye az alföldi parasztság tönkretörtött nemzedékének fotográfiákba örökített panteonja.

Tandi Lajos

„Otello — lesz”

Tetszés szerint, idej első vagy harmadik operabemutatójára készül a színház — aszerint, hogy a napitári élet, vagy a színi évadot vesszük az időszámítás alapjául. A premier 358 napot késik; a szimmetria szép diadala lett volna tavaly felújítani az Otellót, hiszen Verdi remeke 1887. február 5-én csendült föl a világon először. A milánói ősbemutatónak azonban immár 101 éve, s a kerek számok kedvelői csak abban bízhatnak, hogy február 5-én is lesz előadás.

Előzetes gyanánt a tájékoztató kórséta kezdődjön a kör közepén; a karmesternél. — Több zenetörténész vélekedik úgy, hogy Verdi életművében csak két utolsó műve képvisel első osztályú minőséget, s hozzáteszik, hogy az Otellóban és a Falstaffban a mester megtagadta addigi munkásságát.

— Nem értek ezzel egyet — kezdi Oberfrank Géza. — Szerintem az életműben szerves fejlődés tapasztalható. A megelőző Aida-hoz képest az Otellóban nincs olyan nagy újdonság, hiszen már a korábbi műben is kezdenek feloldódni a zárt számok a felvonás dramaturgiájában. A nagy egységek egybekomponálását Wagner nyilvánította ki, de Verdi leveleiből tudjuk, hogy ő is így érezte helyesnek. Másrészt Boito sokkal tudatosabb dramaturg volt, mint Verdi bármely szövegkönyvírója. Találkozásuk is jelentős esemény, s az sem véletlen, hogy épp Shakespeare-hoz nyúlunk.

— A felújított operákat általában újrafordítják. Miért nem tett így az Otellóval?

— Először is, mert a Mészáros-Blum-féle fordítás jó, azaz nem láttunk benne olyasmit, ami elkerülhetlenné tette volna az átdolgozást. Másrészt a mostani produkció énekesei közül többen énekeltek ezt a fordítást, s az áttanulás nehézségeket okozott volna. S ha Szegeden egy más fordítást énekelnek, az a művészcsere lehetlenné teszi.

Juhász József a régebbi szegedi előadásban is énekelte a címszerepet.

— Miben volt más az az előadás, és mit változott azóta véleménye a szerepről?

— Tizenöt éve nem akartam elvállalni a feladatot, úgy éreztem, nem vagyok elég érett rá. Végül azonban úgy alakultak a dolgok, hogy minden előadást nekem kell csinálni. Az a produkció zeneileg nagyon jó volt, Vaszy vezényelte, de a rendezés mesefigurát csinált Otelló-

ból. Mi, közreműködők is hadakoztunk, tiltakoztunk, a megoldást nem éreztük Verdihez méltónak. Úgy gondolom, most jók a diszletek és a jelmezek, a próbaidőszakban is nagyon keményen dolgoztunk, ezért bízom a sikerben.

— Mi a darab szcenikai alapproblémája? — kérdezzük Makai Péter diszlettervezőt.

— Az Otello tipikus XIX. századi színpadi módszerre írott mű. Verdi saját korának színpadi képzőművészetében gondolkodott. Ez az előképszerű stílus a színpadot építészeti és „meteorológiai” hűséggel igyekezett felépíteni. Ugyanakkor a zenei építkezése sokkal drámaibb, nem ennyire freskószerű. Az Otellót korhűen előadni ma nemcsak nevetéses lenne, de a muzsika természetével is ellenkezne. Ezért a drámai csomópontokat mai színpadi hatásokkal kell megragadni. Ez persze új romantikát fog eredményezni, de a zene is ezt sugallja.

A körben a következő: Desdemona. A női főszereplő meglehetősen passzív.

— Egyáltalán nem! — csattan föl Vámosy Eva (vagy Desdemona). — Valóban olyan szokott lenni, ő egy májbajos szőke; de én nem így képzelem, és szerencsére a rendező sem. Lélekben nem passzív, érzelmileg mindent elkövet, mindent „bedob”, hogy visszazserezzék Otellót. Remélem, az előadás után senkinek sem az jut eszébe róla, hogy „passzív”.

— Az ellenpólus: Jago. Ő aztán igazán cselekszik, a szöveg és a zene valóban gonosz, sőt brutálisnak definiálja. Vajon miért követi el ezt a sok gátságot?

— Jago azt énekl: „Rongynak születtem!” Ez nem igaz! Nem igaz, hogy egy ember eleve gonosz, csak a körülmények teszik azá — így Németh József. — Jago elkecseregett, mert sok csa-

tában helyállt, de Otello nem ismerte el érdemeit. Irigy is a vezérre, akinek fiatal, gyönyörű felesége van, és bőven kapja a harci elismerést. Ez a sikertelenség teszi gonosszá, ezért akar bosszút állni.

A kör bezárul: a rendező Kerényi Miklós Gábor kérdés nélkül is beszélni kezd.

— Ez a darab is mítosz. Egy nagyszerű hősnék, egy tiszta lelkű asszonynak és egy intellektuális gondolkodónak a mítosza. Amit látunk: egy színházi előadás, ahol Jago a főrendező. Ő kíséreltében azt bizonyítja élő „emberanyagot”, hogy a világ mocskos, életünk kilátástalan. A történet híven követi Shakespeare-t, a befejezésben Verdi mégis mást mond. Otello záromonológia megadja azt a katarzist, ami az eredeti drámban elmarad. Hirdeti: bár a világ rossz, nincs más lehetőség, mint itt élni.

M. T.

Felkinálom-klub Szegeden

dánként — a Felkinálom tv-adásokat követően — a foglalkozásokat. Arra is nyílik lehetőség, hogy a Kiss Ernő utcai mintaboltunkban a felalálók bemutatásának műszaki alkotásait. Január 29-én például az Építésgazdasági és Szervezési Intézet kínál számítógépes programokat többek között adószámításokhoz. Az Iparjogvédelmi Egyesület megyei csoportja is felajánlotta a segítségét. Bérczy Imre elnök, és kollégái társadalmi munkában elvállalták a szaktanácsadást. Az szmt is mellénk állt.

— Kik álltak az ötlet mellé?

— Jól fogadta a kezdeményezést munkahelyem, a Csongrád Megyei Gabonaforgalmi Vállalat. Innen nem csak eszmei támogatást kapunk. A vállalat karbantartó üzemében, ahol egyébként én gépészmérnök vagyok, tartanánk havonta, szer-

— Mire lesz jó ez a klub?

— Egy-egy újítás, találmány útvesztőjébe kényeszerülhet. Ez köztudomású, hogy lefékezi az innovációt. A klub próbálja egyengetni az ötletek megvalósulásának útját. Jogi, iparjogvédelmi tanácsokat adunk. Közvetítünk fel-

találók és gyártók között. De az ötletembereket is szeretnénk összehozni.

— A Felkinálom milyen szerepet játszik majd az életükben?

— Ez esetben is vállalkozó-közvetítő szerepet. Magyarul: a műsorban elhangzottakat igény szerint mi újrátárgyalhatjuk. Továbbá a Felkinálom segítségével bekapcsolódhatunk az országos műszaki innovációs vérkeringésbe. Magam sem hittem, de ezeket a műsorokat külföldön is figyelik. Vagyis a lehetőségeink így megnőnek.

— A szabályzók mostanság nemigen kedveznek az újításoknak.

— A muszáj azonban rákényszerít bennünket arra, hogy gondolkodjunk. Lehet, hogy a műszakiak egy másik rétege kapcsol most majd rá. A nehézségeink akarunk enyhíteni.

— Végül egy praktikus kérdés: hol lehet Önöket elérni?

— A Szabad sajtó utca 54. szám alatt és a 10-161-es telefonszámon.

B. E.